

Men zou kunnen stellen dat ook op dit ingewikkelde problemenveld van dualisme en twee-rijkenleer de visie van Käsemann op de apocalyptiek in haar betekenis voor de geschiedenis van Jezus, hulp heeft geboden tot verheldering der situatie. De bijbel predikt ons het evangelie. Ook wanneer Jezus spreekt over de toekomst, spreekt Hij over het heil. Hij spreekt dan immers over zichzelf. Iedere uitspraak van het Nieuwe Testament, die oproept tot geloof, hoop en liefde, is getuigenis en verkondiging, zeer persoonlijk en direct. Zij raakt de mens in het diepste van zijn bestaan. Maar zij raakt ook anderen, anderen in een andere situatie. De woorden van de bijbel zitten niet ingeklemd in de situatie, waarin zij werden gesproken. Ze willen worden vertaald voor mensen in andere landen en tijden. Wat eenmaal is gezegd en gedaan, geldt eens en vooral. Deze overgang van het „einmal” tot het „ein für alle Male”⁸² is niet de overgang van een „zufällige Geschichtswahrheit” naar een „notwendige”, algemene „Vernunftwahrheit”⁸³. Zij is wel de overgang van het historische *hapax* naar een eschatologische verplichting en verantwoordelijkheid; het historisch gebeuren krijgt verbindende kracht voor alle tijden en alle volken. De evangeliën — gezien in het licht der apocalyptiek, welke zo belangrijk bijdroeg tot hun concreetheid in dit opzicht — nemen de mens, die ze geloof schenkt, op in de geschiedenis van Jezus, die de geschiedenis is van de door God van de schepping tot aan de voleinding gedragen wereld⁸⁴. Denk aan de vrouw van Lot! Luc. 17, 32. Wat de evangeliën niet zijn — trouwens ook wat zij zijn — is met geen pen te beschrijven. Hoe zij zijn misverstaan, vult boekenkasten. Maar ze zijn in ieder geval óók het verhaal van wat gebeurd is teneinde de geschiedenis, ook de onze, niet te doen verdwijnen in het niet, maar te doen geraken tot de volkomenheid van het rijk, waarin God alles is in allen, 1 Cor. 15, 28; vgl. Heid. Cat. 48, vr. 123. Van algemeengeldigheid gesproken! Apocalyptiek zegt dat men er zonder geschiedenis niet van kan spreken.

En toch ligt er een niet te verwaarlozen waarschuwing in het verzet van Ebeling en Fuchs tegen Käsemann en misschien min of meer onbewust

Theol. St. Hft 34, 1952, 48: „Immerhin: wer nach Bultmann schlägt, der sehe wohl zu, dass er nicht zufällig Luther treffe, der in ihm auch ‚irgendwie‘ auf dem Plan ist”. Zie ook aant. 36.

⁸² Met deze termen bracht Käsemann, ook met instemming van Bultmann, de relatie tot uitdrukking tussen de geschiedenis en het kerygma; Käsemann, *Exegetische Versuche*, 200; Bultmann, *Das Verhältnis*, 25.

⁸³ Over deze termen van Lessing zie J. Schneider, *Der Graben und der Schlund*. Kampen, Kok 1963, 7.

⁸⁴ T.a.v. de waardering van Moltmann voor Käsemann in dit verband, zie aant. 27.